

CHÍNH TRỊ CHÂU PHI 2009 VÀ ẢNH HƯỞNG ĐỐI VỚI SỰ PHÁT TRIỂN KINH TẾ XÃ HỘI

*Kiều Thanh Nga**

1. Tình hình chính trị châu Phi năm 2009

a. Xung đột và bạo lực vẫn xảy ra ở một số nước châu Phi

Ngay từ đầu năm 2009, các cuộc xung đột sắc tộc đã xảy ra tại miền Nam Sudan, khởi đầu cho một loạt các cuộc xung đột sắc tộc liên tục xảy ra trong năm, khiến cho năm 2009 Sudan trở thành điểm nóng của xung đột sắc tộc ở châu Phi. Đầu năm 2009, một cuộc xung đột giữa bộ tộc Nuer và bộ tộc Dinka đã xảy ra tại Tonj, khu vực hẻo lánh nhất ở miền Nam Sudan. Cuộc xung đột xảy ra ngày 6 tháng 1 khi những người thuộc bộ tộc Nuer đã tấn công trại chăn nuôi gia súc của bộ tộc Dinka và cướp đi khoảng 5.000 gia súc đã gây nên vụ thảm sát, khiến ít nhất 140 người chết và 90 người bị thương. Tiếp đó, vào thời điểm tháng 8 cũng lại xảy ra

một cuộc xung đột bộ tộc tại miền Nam nước này, do mâu thuẫn giữa các nhóm sắc tộc đối địch ở vùng Akobo là nhóm sắc tộc Lou Nuer và Moli, thuộc bang Jonglei. Trong tuyên bố ngày 3 tháng 8, Ủy viên hội đồng vùng Akobo - ông Goi Jooyul Yol cho biết, trong số những người thiệt mạng có khoảng 100 phụ nữ và trẻ em. 11 binh sĩ Quân đội giải phóng nhân dân Sudan (Sudan People Liberation Army - SPLA). Cũng theo ông Goi Jooyul Yol, số thương vong trên chưa phải là con số chính xác bởi vẫn chưa thống kê được hết các thi thể nạn nhân còn mắc trong các bụi rậm. Đó là chỉ tính riêng cuộc xung đột vào tháng 8, còn nếu tính tổng các cuộc xung đột lẻ tẻ khác giữa bộ tộc Lou Nuer và Moli trong năm 2009 thì con số người thiệt mạng phải lên tới 700 người. Còn nếu tính tổng tất cả các vụ xung đột, bạo lực giữa các bộ tộc ở Sudan năm 2009 thì có khoảng 2.500 người thiệt mạng và 350.000 người phải rời bỏ nhà cửa tại miền Nam¹.

*Thạc sĩ, Viện Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông

Theo Quỹ Bảo vệ trẻ em, tình trạng bạo lực leo thang có thể khiến thỏa thuận hòa bình 2005 vốn chấm dứt cuộc xung đột sắc tộc kéo dài hai thập kỷ giữa hai miền Nam - Bắc Sudan bị phá vỡ. Như vậy, diễn biến đáng lo ngại mới trong bối cảnh bạo lực ở Sudan năm 2009 cho thấy tình hình Darfur chưa nguôi thì đã xuất hiện những bất ổn mới về chính trị đang tiếp tục làm cho đất nước này rơi vào khủng hoảng nghiêm trọng, khó có thể thoát ra khỏi tình trạng xung đột.

Tại Somali, kể từ năm 1991, khi chế độ độc tài của Mohamed Siad Barre sụp đổ, đất nước này lâm vào cảnh nội chiến liên miên. Năm 2009 cũng không nằm ngoài tình trạng ấy, đó là tình trạng gia tăng bạo lực do phe quân Hồi giáo cực đoan gây nên, đặc biệt sau ngày 7 tháng 5, khi chính phủ chuyển tiếp của Tổng thống Sharif Sheikh Ahmed ra mắt, những chiến dịch tấn công của các nhóm vũ trang đã diễn ra lớn chưa từng thấy. Trước tình trạng đó, Quốc hội Somali phải cầu viện các nước láng giềng triển khai quân đội giúp chính quyền của Tổng thống Sharif Sheikh Ahmed ổn định tình hình, đồng thời ngày 21 tháng 6 Nội các Somali phải ban bố tình trạng khẩn cấp. Tuy nhiên, biện pháp này chỉ là giải pháp tình thế bởi từ lâu chính quyền Somali chỉ kiểm soát được thủ đô Mogadisu và một phần lãnh thổ, còn lại phần lớn vùng đất miền Nam nước này do lực lượng Hồi giáo cực đoan thao túng. Chỉ riêng vụ bạo lực diễn ra trong vòng hơn 1 tháng này đã làm khoảng 300 người thiệt mạng, 3 quan chức cấp cao bị sát hại (trong đó có cảnh sát trưởng Mogadisu và người

đứng đầu cơ quan an ninh Somali), hơn 125.000 người phải rời bỏ nhà cửa². Tình trạng của đói nghèo, xung đột và bạo lực trong suốt những năm qua đã gây nên nạn cướp biển đang ngày càng gia tăng tại nước này, đã khiến cho tình hình chính trị 2009 tại Somali lâm vào cảnh nguy khốn nhất, tình hình nhân đạo ở mức xấu nhất. Theo thống kê của Liên Hợp Quốc, có khoảng 2,3 triệu người Somali (chiếm gần 1/2 dân số nước này) đang cần lương thực và các khoản viện trợ nhân đạo khẩn cấp. Hội đồng Bảo an Liên Hợp Quốc (HĐBA), Liên minh châu Phi (AU) đã lên án các cuộc giao tranh và kêu gọi các bên chấm dứt thù địch, đồng thời HĐBA cũng đã thông qua nghị quyết gia hạn hoạt động của lực lượng gìn giữ hoà bình ở Somali đến ngày 31 tháng 1 năm 2010, các nước Gibuti, Ethiopia, Kenya đã áp đặt lệnh cấm vận đường biển và đường không nhằm ngăn chặn hàng viện trợ tới tay phe quân ở Somali. Tuy nhiên, tất cả các biện pháp này dường như chưa đủ mạnh để giải quyết vấn đề ở Somali, mà cần có sự hợp tác quốc tế rộng hơn và hiệu quả hơn.

Một đất nước tương đối phát triển ở châu Phi và tương chừng như yên bình trong năm qua cũng xảy ra bạo lực khiến cho hơn 700 người thiệt mạng, đó là Nigeria³. Đó là cuộc xung đột giữa Boko Haram, một nhóm Hồi giáo chiến đấu và các lực lượng an ninh Nigeria từ ngày 26 đến ngày 29 tháng 7 tại 4 thành phố phía Đông bắc Nigeria. Ngày 26 tháng 7, khi nhóm Hồi giáo Boko Haram tấn công một đồn cảnh sát để trả thù cho việc bắt giữ một số chỉ huy của chúng, lực lượng

cảnh sát Nigeria đã phản ứng lại và ra lệnh giới nghiêm toàn khu vực. Sự tấn công của nhóm Boko Haram lan rộng khắp vùng, những người dân sợ quá bỏ trốn khỏi nhà liền bị lôi ra bắn ngay tại chỗ, xác chết ngổn ngang trước các đồn cảnh sát và Boko Haram cho rằng đó là hậu quả mà lực lượng cảnh sát phải chịu. Mặc dù cuộc thảm sát chỉ kéo dài 3 ngày nhưng những thiệt hại về người và của đã khiến cho giới chức trách Nigeria bàng hoàng và đau đớn bởi sự thờ ơ của mình. Đây là cuộc bạo lực giáo phái tồi tệ nhất mà đất nước này đã từng trải kể từ tháng 11 năm 2008 mà giới chức trách cho rằng chính trị là nguyên nhân của vụ bạo lực chứ không phải tôn giáo. Trước khi xảy ra vụ bạo động, nhiều nhà lãnh đạo Hồi giáo địa phương và một quan chức quân đội đã cảnh báo các nhà chức trách Nigeria về Boko Haram nhưng những lời cảnh báo này đã bị làm ngơ. Chính vì vậy, vụ bạo lực xảy ra ngoài tầm kiểm soát của lực lượng an ninh Nigeria để lại hậu quả tàn khốc về người và của, thêm vào đó là hậu quả về mặt an ninh chính trị đang khiến cho quốc gia này phải đối mặt, cần một thời gian dài mới hàn gắn được vết thương.

Từ Đông Phi, Tây Phi tới Nam Phi năm 2009 đều xảy ra xung đột và bạo lực. Nam Phi, quốc gia giàu tài, phát triển nhất châu Phi cũng xảy ra bạo lực, mà lại là bạo lực đối với người nước ngoài. Vào ngày 6 tháng 1, tờ *Daily News* của Nam Phi đưa tin đã xảy ra một vụ tấn công người nước ngoài. Đó là một người tị nạn Tanzania đã mất 2 anh trai trong chưa đầy một năm tại Nam Phi, người

anh thứ nhất bị giết trong vụ bạo lực bài ngoại liên quan đến các vụ tấn công ở Johannesburg năm 2008, và người anh thứ hai bị giết vào ngày 5 tháng 1 khi anh ta bị ép buộc phải nhảy ra khỏi cửa sổ tầng 6 để cướp bóc. Những vụ tấn công này là những hành vi đáng hổ thẹn đối với người dân Nam Phi, đặc biệt những lời buộc tội của nạn nhân là những lời lên án và tri chích rất nặng nề không chỉ đối với những kẻ tham gia bạo lực mà cả lực lượng cảnh sát Nam Phi. Bakari một người mang quốc tịch Kenya chứng minh rằng, anh ta đã tận mắt chứng kiến sự việc khi nhìn trộm vào phía đồn cảnh sát, khi cảnh sát giải những kẻ tham gia tấn công vào trụ sở cảnh sát thì chúng vừa đi vừa hát to và hét lên: "*shaya amakwerekwere - hit the foreigners - đánh người nước ngoài*". người chúng mang theo đầy đủ vũ khí tấn công nhưng cảnh sát lại làm ngơ, không hề tra hỏi, không hề thực hiện nhiệm vụ mà cảnh sát phải làm. Điều này phản ánh tình hình bạo lực tại châu Phi đang tiếp tục gia tăng mà không hề có dấu hiệu giảm sút.

b. Khủng hoảng chính trị chưa chấm dứt

Ngay từ đầu năm 2009, tại Guinea Bissau - một quốc gia thuộc khu vực Tây Phi - đã xảy ra một vụ thảm sát đẫm máu, mục tiêu nhằm vào những người đứng đầu đất nước. Tháng 1 năm 2009, Tướng Tagme Na Waie, Tổng tư lệnh quân đội Guinea Bissau buộc tội người bảo vệ của Tổng thống João Bernardo Vieira đã bắn vào xe hơi của ông ta trong một cuộc mưu sát - Waie được coi là

đôi thù chính trị nặng ký nhất của Tổng thống Vieira. Vụ việc chưa được làm sang to thì vào tối ngày 1 tháng 3, tướng Tagme Na Waie bị giết bởi 1 quả bom được đặt ngay tại trụ sở chỉ huy quân đội ở thủ đô Bissau. Một ngày sau đó, chiều ngày 2 tháng 3, Tổng thống João Bernardo Vieira cũng bị các binh sĩ nổi loạn hạ sát khi ông cố gắng chạy trốn ra khỏi nhà, riêng vị quan chức phụ trách báo chí của tổng thống đã thoát được khỏi dinh sau khi dính một viên đạn vào vai phải. Trong bối cảnh tình hình chính trị ở thủ đô Bissau căng thẳng, Bộ trưởng Quốc phòng Artur Silva và nhiều quan chức cao cấp của Guinea Bissau đã từ chối bình luận về vụ việc này, người ta đang nghi ngờ liệu đây có phải là một vụ đảo chính hay không, bởi mầm mống của các sự kiện này bắt nguồn từ tháng 11 năm 2008 khi các binh sĩ nổi loạn đã tấn công nơi ở của Tổng thống Vieira bằng vũ khí tự động, vụ đấu súng này đã khiến một lính gác tại dinh thiệt mạng, còn Tổng tư lệnh Waie cũng từng thoát chết sau một âm mưu ám sát vào tháng 1 năm nay sau khi một số tay súng nã đạn vào xe hơi của ông. Sau vụ việc này, người ta chỉ thấy binh lính của Guinea Bissau phong tỏa các con đường xung quanh trụ sở Bộ Quốc phòng và ngăn cản phóng viên vào đó, quân đội cũng ra lệnh đóng cửa 5 đài phát thanh tư nhân tại thủ đô, đài phát thanh quốc gia vẫn hoạt động, nhưng chỉ phát sóng các bản nhạc truyền thống chứ không thấy tiết lộ gì về thông tin của vụ việc. Từ năm 1948 cho đến nay, Guinea Bissau đã trải qua nhiều cuộc đảo chính và Tổng thống Vieira cũng lên

nắm quyền sau một cuộc chính biến. Trong khi các âm mưu ám sát chưa được làm rõ thì vào ngày 31 tháng 7, ông Malam Bacai Sanha trở thành Tổng thống mới của Guinea Bissau sau khi giành chiến thắng 63,31% trong cuộc bầu cử tổng thống⁵. Trước tình hình chính trị đất nước còn nhiều rối ren, liệu rằng Tổng thống Malam Bacai Sanha có chèo lái con thuyền chính trị Guinea Bissau vào được bến bờ an toàn hay không, có lẽ vẫn là một câu hỏi bỏ ngõ.

Trong khi đó, một sự kiện lại khoét sâu thêm vào tình hình chính trị vốn đã mong manh của Sudan, đó là việc Tòa án hình sự quốc tế đã chấp nhận lệnh bắt giam Tổng thống Omar Al-Béchir ngày 4 tháng 3 năm 2009 tại La Hay, Hà Lan⁶. Trước đây, chính quyền Bush đã kết tội Tổng thống Béchir với nạn diệt chủng, tuy nhiên bản cáo trạng lần này của Tổng thống Béchir là tội ác chống nhân loại (giết người, cướp bóc, hành động hủy diệt, di chuyển cưỡng bức dân thường...). Đây là lần đầu tiên Tòa án hình sự quốc tế đưa ra lệnh bắt giam một tổng thống đương nhiệm của một đất nước có chủ quyền như Sudan. Sự kiện này đã gây nhiều tranh cãi và sẽ có thể ảnh hưởng tới an ninh, chính trị Sudan nói riêng, châu Phi nói chung. Sự kiện này cũng khiến cho không ít người phải nghi ngờ về tính công bằng của Tòa án hình sự quốc tế.

Còn tại Somali, trong những năm gần đây người ta biết nhiều đến đất nước này qua những tin tức về nạn cướp biển và năm 2009 tình trạng này càng trở nên bi đát. Tuy nhiên,

điều mà ít ai biết đến đó là tình trạng chiến tranh và vô pháp luật đã và đang tiếp tục xảy ra suốt nhiều năm nay tại đất nước này và đặc biệt trong năm 2009, Somali thành lập một chính quyền thống nhất khiến cho tình trạng này càng lún sâu thêm vào vũng lầy chính trị. Tháng 1 năm 2009, Quốc hội liên bang quá độ của Somali đã bầu cử ông Sharif Sheikh Ahmed - một lãnh tụ Hồi giáo ôn hòa - làm tổng thống nước này trong cuộc bỏ phiếu kín ở Djibouti. Ông Sharif Sheikh Ahmed lên nắm quyền thay cựu Tổng thống Abdullahi Yusuf Ahmed, người đã từ chức hồi tháng 12 năm 2008 sau một thời gian dài xảy ra những vụ tranh giành quyền lực trong nội bộ. Ông Sharif Sheikh 45 tuổi, từng theo học môn địa lý ở Sudan từ năm 1992 đến năm 1994, sau đó sang Lybia học luật Hồi giáo, trở về Somalia năm 2000. ông đi dạy học và phục vụ trong chính phủ, ông được xem là một chính khách ôn hòa đã chủ động tranh thủ sự ủng hộ của nhiều phe phái chính trị, tôn giáo và các sắc tộc khác nhau, ông giành được nhiều sự ủng hộ từ quốc tế trong nỗ lực chấm dứt 18 năm xung đột ở Somali. Tuy nhiên, trong tình hình chính trị đất nước còn nhiều căng thẳng và bất đồng, tân Tổng thống Somali sẽ phải gánh vác nhiệm vụ vô cùng khó khăn là ổn định một quốc gia đầy bạo động và vô chính phủ, bị tàn phá trong gần 2 thập niên. Ngoại trưởng Mamoud Ali Yusuf cho rằng việc ông Sharif Sheikh đắc cử chỉ là mồi đầu cho một quá trình vô cùng khó khăn và cần có sự hỗ trợ của cộng đồng quốc tế bởi những nhóm người Hồi giáo chống đối như al Shabaab và

Hezb al-Islamiya vẫn tiếp tục không công nhận chính quyền mới, đồng thời phe Hồi giáo cứng rắn không chấp nhận thỏa thuận hòa bình mà Liên minh Tòa án Hồi giáo của ông Sharif Sheikh ký với chính phủ Somalia hồi năm ngoái, các phần tử nổi dậy tiếp tục chiến đấu, liên tục tấn công quân đội và thường dân để giành thêm quyền kiểm soát ở nhiều nơi trên đất nước này. Hầu hết những cuộc tấn công này diễn ra tại thủ đô Mogadishu của Somali, chính vì vậy Chính phủ Somali giờ đây chỉ kiểm soát một phần thủ đô Mogadishu với sự giúp đỡ của vài nghìn binh sĩ Liên minh châu Phi, Lực lượng vẫn hồi hòa bình tại Somali (AMISOM) cũng đã cung cấp hơn 3000 lính để duy trì an ninh cho khu vực này. Tuy nhiên, những nỗ lực ấy không hạn chế được tình trạng rối ren tại đất nước này khi một vụ đánh bom đã xảy ra vào ngày 17 tháng 9 đã làm 17 binh sĩ trong lực lượng gìn giữ hoà bình châu Phi thiệt mạng. Tiếp đó, vào thời điểm cuối năm, ngày 3 tháng 12 một vụ nổ bom tồi tệ nhất tại Somali năm 2009 đã làm ít nhất 18 người chết (trong đó có 3 bộ trưởng trong Chính phủ lâm thời Somali: Bộ trưởng Y tế, Bộ trưởng Giáo dục và Bộ trưởng Giáo dục Đại học), khoảng 30 người khác bị thương⁷. Vụ nổ bom xảy ra tại khách sạn Shamo, khi các bộ trưởng và các quan chức cao cấp đang tham dự lễ tốt nghiệp cho các sinh viên khoa y, khoa kỹ thuật và vi tính trường Đại học Benadir đã làm rung chuyển thủ đô Mogadishu. Mặc dù người ta vẫn nghi ngờ mâu thuẫn giữa chính phủ Tổng thống Sharif Sheikh và phe Hồi giáo chống đối, bởi trong

những tháng qua, nhiều cuộc xung đột đã xảy ra giữa quân đội Chính phủ lâm thời Somali và Phong trào thanh niên, Phong trào Đảng Hồi giáo. Tuy nhiên cho đến nay, chưa có cá nhân hay tổ chức nào nhận trách nhiệm về những vụ đánh bom này.

Còn tại quốc đảo Madagascar, năm 2009 đã xảy ra cuộc khủng hoảng chính trị nghiêm trọng do đảo chính lật đổ Tổng thống Marc Ravalomanana. Nguyên nhân bắt nguồn từ việc Tổng thống Marc Ravalomanana đóng cửa một đài truyền hình thuộc sở hữu của ông Rajoelina - Thị trưởng thủ đô Antananarivo vào tháng 12 năm 2008. Cuộc phản kháng của Rajoelina nhằm vào chính phủ của Tổng thống Marc Ravalomanana bắt đầu diễn ra vào tháng 1 năm 2009 lên đến đỉnh điểm và trở thành bạo lực được tổ chức quy mô do Rajoelina dẫn đầu. Sau hàng loạt cuộc biểu tình chống chính phủ do phe Rajoelina tiến hành, và ngày 16 tháng 3 năm 2009, quân đội Malagasy đã đột đánh chiếm điện Ambohitsorohitra, một trong những nơi ở của Tổng thống Ravalomanana, mặc dù lúc đó Tổng thống không có mặt nhưng ông buộc phải trao lại quyền lực cho Rajoelina. Ngày 21 tháng 3, Rajoelina tuyên thệ chính thức trước sự chứng kiến của 40.000 người ủng hộ và tự tuyên bố là Chủ tịch Chính quyền lâm thời tối cao Madagascar. Liên minh châu Phi đã lên án hành động của Rajoelina, gọi đó là “*đảo chính chiếm đóng-attempted coup d'etat*” với hậu quả 135 người bị giết⁸. Tương rằng chính trường Madagascar tạm lắng xuống với sự lãnh đạo của Rajoelina sau khi ông ký thoả thuận

chia sẻ quyền lực với 3 cựu Tổng thống của Madagascar vào tháng 8, trong đó có ông Ravalomanana. Tuy nhiên, cuối năm 2009, ông Rajoelina đã đơn phương rút khỏi thoả thuận chia sẻ quyền lực này và tuyên bố tổ chức tổng tuyển cử vào ngày 20 tháng 3 năm 2010, đẩy chính trường Madagascar tiếp tục lún sâu vào khủng hoảng và cho đến nay Madagascar vẫn là một trong những vấn đề chính trị cơ bản mà châu Phi đang phải đối mặt.

Cũng như Madagascar, mới đây tại Niger đã xảy ra cuộc đảo chính lật đổ tổng thống khiến cho Niger lâm vào cuộc khủng hoảng chính trị trầm trọng. Nguyên nhân bắt nguồn từ việc Tổng thống Tandja giải tán quốc hội và tổ chức trưng cầu dân ý vào tháng 8 năm 2009 để thay đổi Hiến pháp nhằm cho phép ông tiếp tục nhiệm kỳ tổng thống thứ ba thay vì sẽ phải ra đi sau ngày 22 tháng 12 năm 2009. Bầu không khí chính trị ngày càng trở nên căng thẳng với sự chống đối của các lực lượng chống chính phủ Tandja, là mầm mống dẫn đến cuộc đảo chính ngày 18 tháng 2 năm 2010 lật đổ Tổng thống Tandja, kết thúc nền Cộng hòa thứ sáu thiết lập một chính quyền quân sự mới. Trước tình hình đó, cộng đồng quốc tế lên tiếng chỉ trích và trừng phạt Niger: Cộng đồng Kinh tế Tây Phi (ECOWAS) đình chỉ tư cách thành viên của Niger; Mỹ tuyên bố cắt viện trợ nhân đạo và cấm một số quan chức Chính phủ Niger tới Mỹ; Pháp, Mỹ, Đức... đã kêu gọi các bên liên quan tìm giải pháp giải quyết cuộc khủng hoảng chính trị thông qua đối thoại, nhanh chóng khôi phục dân chủ, tiến

hành các cuộc bầu cử công bằng, minh bạch; Tổng Thư ký LHQ Ban Kimun kêu gọi Niger nhanh chóng tìm giải pháp hòa bình cho cuộc khủng hoảng; Cao ủy phụ trách an ninh của AU, ông Ramtane Lamamra tuyên bố những gì đang diễn ra ở Niger là “đi ngược lại mong muốn của AU về một châu lục không có đảo chính”⁹. Người chấm dứt “kỳ nguyên” đảo chính và nổi dậy tại Niger sau một cuộc bầu cử dân chủ năm 1999 để lên nắm quyền lần đầu lại vừa bị phế truất bằng một cuộc chính biến. Như vậy, khủng hoảng chính trị năm 2009 đã đẩy Niger vào vũng lầy chính trị không biết khi nào mới có thể chấm dứt.

2. Tác động của chính trị tới sự phát triển kinh tế xã hội châu Phi năm 2009

Nhìn chung, bức tranh chính trị của châu Phi năm 2009 vẫn chưa xuất hiện mảng màu tươi sáng hơn so với năm 2008, đảo chính quân sự có phần giảm đi thì bạo lực và xung đột, những khủng hoảng chính trị mới lại tiếp tục gia tăng. Xung đột, bạo lực và những khủng hoảng về chính trị đã và đang làm cho châu Phi không thoát ra khỏi vũng lầy của sự tụt hậu. Có thể đưa ra một vài ví dụ điển hình về sự tác động của chính trị tới sự phát triển kinh tế, xã hội năm 2009 của một số nước châu Phi như sau:

Trước hết là tại Zimbabwe, đất nước có thể nói là tạm thời chấm dứt một thập kỷ tranh giành quyền lực giữa Tổng thống Robert Mugabe và phe đối lập - nhà lãnh đạo Tsvangirai. Mặc dù chính quyền mới có đem

lại cho người dân Zimbabwe một cuộc sống no ấm hay không thì còn phụ thuộc vào sự điều hành đất nước của Tổng thống Robert Mugabe và sự thống nhất của chính phủ đoàn kết. Cho đến nay, chính phủ đoàn kết của Zimbabwe vẫn chưa hoàn toàn ổn định sau cuộc khủng hoảng chính trị xảy ra năm 2008 đã gây nhiều chết chóc cho dân thường và là hậu quả của sự tuột dốc kinh tế và giảm thiểu tỉ lệ lạm phát một cách chóng mặt do Chính phủ đoàn kết Zimbabwe gây nên. Tuy nhiên, cuộc bầu cử năm 2008 cho ra đời liên minh chính phủ của Tổng thống Mugabe và Thủ tướng Tsvangirai cho thấy có dấu hiệu của sự ổn định chính trị đã quay trở lại với Zimbabwe trong năm 2009. Theo đó, chính phủ liên minh đã khôi phục lại sự ổn định cả về chính trị và kinh tế của đất nước với lời đánh giá của Tổng thống Mugabe: “*Đây là một năm đầy ý nghĩa. Một năm mà chúng ta mở ra một sự hợp tác mới, cùng nhau cố gắng làm việc, không để ý đến sự khác biệt chính trị giữa các đảng. Chúng ta là của Zimbabwe và Zimbabwe là của tất cả chúng ta, chúng ta có một vận mệnh chung*”¹⁰. Còn Thủ tướng Tsvangirai, trong bài phát biểu của mình về năm 2009 cũng diễn tả sự lạc quan tương tự tổng thống về sự thống nhất dân tộc trong tương lai, hàn gắn vết thương trong quá khứ và tiến lên phía trước: “*Năm 2010 đang đến với chúng ta, chúng ta cần xây dựng một triển vọng khả quan, chúng ta cần phải xúc tiến các kế hoạch đã đề ra, sự hàn gắn dân tộc và chuyển từ sự ổn định kinh tế thành sự khôi phục và phát triển*”¹¹. Mặc dù, đất nước này vẫn chưa có sự ổn

định chính trị hoàn toàn, bởi vẫn tiềm ẩn những mầm mống gây bất ổn trong quá khứ. song người dân Zimbabwe cảm thấy hạnh phúc và sung sướng vì một cuộc sống yên bình như năm vừa qua, một năm khởi đầu tốt đẹp sau một thập kỷ rối loạn.

Còn tại Kenya, theo Báo cáo kinh tế năm 2009 của Kenya công bố vào tháng 10, sau khi trải qua các cuộc bạo động hậu bầu cử năm 2008 khi Tổng thống Mwai Kibaki tuyên bố thắng cử gây nên cuộc xung đột sắc tộc giữa bộ tộc Luo của phe đối lập Raila Odinga và bộ tộc Kikuyu của Tổng thống Mwai Kibaki làm hơn 1.000 người thiệt mạng, cộng thêm hạn hán và cuộc suy thoái toàn cầu năm 2008, năm 2009 nền kinh tế nước này đã cho thấy những dấu hiệu phục hồi đảm bảo mức tăng trưởng từ 2% đến 2,5%. Báo cáo cũng dự báo nền kinh tế hàng đầu khu vực Đông Phi này có thể bảo đảm mức tăng trưởng 3,9% trong năm 2010. Ông Rundheersing Bheenick, Thống đốc Ngân hàng Trung ương Mauritius khẳng định: *"Những đám mây đen trên bầu trời châu Phi năm 2009 đã nhanh chóng tan đi. Chúng tôi tin tưởng kinh tế châu Phi sẽ tiến triển theo chiều hướng tích cực"*¹².

Đó là những quốc gia có dấu hiệu phục hồi sau những biến cố về chính trị tạm lắng xuống vào năm 2009, còn ở Madagascar vụ đảo chính quân sự đã để lại hậu quả nặng nề cho sự phát triển kinh tế - xã hội của nước này trong năm 2009. Bộ trưởng Tài chính Benja Razafimahaleo đã đưa ra báo cáo về sự giảm sút thu nhập quốc gia của chính phủ

từ 15-20% do một số nguyên nhân từ cuộc đảo chính, đặc biệt nguyên nhân từ việc Ravalomanana sở hữu Tiko, trang trại sản xuất bơ sữa lớn nhất Madagascar. Sau khi Rajoelina trở thành tổng thống, những người ủng hộ Rajoelina đã đập phá trang trại, hậu quả là dẫn đến thiếu sữa trầm trọng ở Madagascar. Thêm vào đó, hậu quả của cuộc đảo chính cũng đã giáng một đòn mạnh mẽ đến ngành du lịch Madagasca, thu nhập từ khách du lịch nước ngoài đã giảm 70%, một phần do các nước đã đưa ra lời cảnh báo cho công dân của họ không tới du lịch tại Madagascar. Có khoảng 70% số lượng khách sạn phải đóng cửa do thua lỗ trong kinh doanh, nhân viên thất nghiệp. Sự bạo động, không có lương và sự viện trợ nước ngoài giảm cũng là những nguyên nhân khiến cho nền kinh tế của đất nước này lâm vào tình trạng khó khăn. Trước tình hình đó, Liên minh châu Phi bày tỏ sự quan ngại sâu sắc về tình hình tại Madagascar - quốc đảo châu Phi, vẫn chưa thoát khỏi cuộc khủng hoảng chính trị nghiêm trọng kéo dài hơn một năm qua. Chủ tịch Liên minh châu Phi Gin Ping khẳng định, Madagascar vẫn là một trong những vấn đề chính trị cơ bản mà châu Phi đang phải đối mặt đồng thời kêu gọi cộng đồng quốc tế và các bên liên quan tăng cường nỗ lực giải quyết cuộc khủng hoảng tại quốc đảo này bởi cho đến nay, những thỏa thuận và thỏa hiệp chính trị đã đạt được vẫn chưa đủ để chấm dứt cuộc khủng hoảng chính trị ở đây.

Còn tại Sudan năm 2009, mặc dù việc thực hiện Hiệp định Hòa bình toàn diện (the

Comprehensive Peace Agreement) đã được cải thiện, triển vọng cho sự thúc đẩy sự ổn định chính trị và sự chia sẻ quyền lực đã được đưa ra. Tuy nhiên, cuộc xung đột dân sự (civil strife) ở Darfur và vùng biên giới giữa miền Nam và miền Bắc đất nước này (đặc biệt là khu vực giàu có nguồn tài nguyên dầu - Abyei), là sự đe dọa lớn nhất cho sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Ba mối đe dọa này gần đây đã tăng lên do sự quyết định của Tòa án hình sự quốc tế (the International Criminal Court - ICC) về việc bắt giam Tổng thống Sudan Omar Al-Béchir với tội ác chống nhân loại. Bất chấp những thách thức về chính trị và kinh tế, Sudan đã nỗ lực bình thường hóa mối quan hệ với các nước láng giềng như: Ethiopia, Uganda và Kenya cũng như các đối tác phát triển khác. Tỷ lệ tăng trưởng cao ở mức ổn định với việc sản xuất dầu đã đem lại sự tăng thu nhập bình quân đầu người, tỷ lệ mù chữ và tỷ lệ tử vong ở trẻ em giảm đáng kể đồng thời trong năm 2009, Sudan cũng đã nỗ lực đầu tư chi phí cho cơ sở hạ tầng như điện, đường và thông tin. Tuy nhiên, nghèo đói vẫn còn nhiều, phân phối thu nhập còn chênh lệch khá lớn, việc phân phối các dịch vụ xã hội chưa tương xứng và còn nhiều vấn đề

chính trị nghiêm trọng. Xung đột và hạn hán đã để lại hậu quả về tỷ lệ di chuyển trường học cao ở cả khu đô thị và nông thôn, sự bất bình về kinh tế ở các khu đô thị. Trước tình hình đó, Sudan cần thiết phải cải thiện sự quản lý - đặc biệt trong ngành dầu, các ngành dịch vụ cơ bản - và nỗ lực hơn nữa để tạo được sự tăng trưởng đồng đều, ổn định, đa dạng và công bằng.

Mặc dù tình trạng bất ổn ở châu Phi vẫn còn nhiều lý do đáng lo ngại, tuy nhiên cũng cần nhận thấy rằng thập kỷ đầu tiên của thế kỷ XXI đã đem lại cho châu Phi một diện mạo mới trên mọi bình diện. Trước hết, đó là sự nhận thức của các nhà lãnh đạo châu Phi muốn chèo lái con thuyền chính trị theo xu hướng dân chủ, ổn định để thu hút tầm mắt của các nhà đầu tư, khách du lịch từ các nước trên thế giới. Đó là chính là sự thay da đổi thịt của lục địa Đen. Hy vọng rằng trong thời gian tới cùng với nỗ lực của bản thân, sự hỗ trợ của cộng đồng quốc tế và sự phát triển của toàn nhân loại hướng tới một xã hội ổn định, hòa bình và phát triển công bằng, châu Phi sẽ dần thoát ra khỏi tình trạng chính trị bất ổn, phát triển kinh tế - xã hội một cách ổn định và bền vững.

Chú thích:

¹ *Xuđăng: Xung đột giữa các bộ tộc khiến hàng trăm người thiệt mạng*, <http://www.cpv.org.vn>

² *Xomali: "Bão lớn" tràn bờ*, <http://www.baomoi.com/Info/Xomali-Bao-lon-tran-bo/119/2862698.epi>

³ *2009 Nigerian sectarian violence*, <http://en.wikipedia.org/wiki/2009>

⁴ *Xenophobic Violence in South Africa*, <http://south-africa.suite101.com>

⁵ <http://unogbis.unmissions.org>

- ⁶ *Xung quanh lệnh bắt Tổng thống Xudăng El-Béchir*- TLTKĐB 18/3/2009
- ⁷ *Nổ bom tại Somali làm 3 bộ trưởng thiệt mạng*, <http://www.VOVnews.vn>
- ⁸ *Madagascar: 2009 Malagasy political crisis*, <http://en.wikipedia.org/wiki/2009>
- ⁹ Vân Khanh, *Đào chính quân sự tại Nigiê: “Bóng ma” trở lại*, http://www.hanoimoi.com.vn/newsdetail/The_gioi/309318/%C4%91ao-chinh-quan-su-tai-nigie-bong-ma-tro-lai.htm
- ¹⁰ Albert Charwadza, PANA Correspondent, *2009: Most politically stable year in Zimbabwe in decade*, News - Africa news, <http://www.afriquejet.com/news/africa-news>
- ¹¹ Albert Charwadza, PANA Correspondent, *2009: Most politically stable year in Zimbabwe in decade*, News - Africa news, <http://www.afriquejet.com/news/africa-news>
- ¹² Washington Gikunju, *Kenya ranked E. Africa's most unstable economy*, <http://msambweninomad.blogspot.com>

Tài liệu tham khảo

1. Albert Charwadza, PANA Correspondent, *2009: Most politically stable year in Zimbabwe in decade*, News - Africa news, <http://www.afriquejet.com/news/africa-news>
2. *Guinea Bissau*, <http://www.irinnews.org>
3. *Lãnh đạo Nam Châu Phi họp bàn về Zimbabwe*, <http://vovnews.vn/>
4. *Liên minh châu Phi lo ngại về tình hình ở Madagascar*, <http://vovnews.vn>
5. *Sudan*. <http://www.africaneconomicoutlook.org/en/countries/east-africa>
6. *Xudăng: Xung đột giữa các bộ tộc khiến hàng trăm người thiệt mạng*, <http://www.cpv.org.vn>
7. *Xu-dăng: Xung đột sắc tộc làm hơn 160 người thiệt mạng*, <http://www.dangcongsan.vn>
8. *Xung quanh lệnh bắt Tổng thống Xudăng El-Béchir*, TLTKĐB 18/3/2009
9. Washington Gikunju, *Kenya ranked E. Africa's most unstable economy*, <http://msambweninomad.blogspot.com>
10. Vân Khanh, *Đào chính quân sự tại Nigiê: “Bóng ma” trở lại*, http://www.hanoimoi.com.vn/newsdetail/The_gioi/309318/%C4%91ao-chinh-quan-su-tai-nigie-bong-ma-tro-lai.htm
11. *Xomali: “Bão lớn” tràn bờ*, <http://www.baomoi.com/Info/Xomali-Bao-lon-tran-bo/119/2862698.epi>